

Рекомендації для українських постачальників щодо участі в публічних закупівлях Естонської Республіки

Підготовлено в рамках виконання проєкту ЄС «Підтримка реформ сфери публічних закупівель в Україні»

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

За своєю класифікацією та оцінкою Світовий банк відносить Естонську Республіку до країн з високим рівнем доходу. ВВП (ПКС) на душу населення країни становив 46 385 доларів США в 2023 році за даними Міжнародного валютного фонду, займаючи 40 місце¹.

Через швидке зростання Естонію часто називають балтійським тигром, поряд з Литвою та Латвією. З 1 січня 2011 року Естонія прийняла євро і стала 17-ю державою-членом євросони. Також Естонія є членом ОЕСР та Угоди СОТ про державні закупівлі.

За даними Євростату, на кінець 2022 року Естонія мала найнижче співвідношення державного боргу до ВВП серед країн ЄС — 6,7%. Збалансований бюджет, майже відсутній державний борг, податок на прибуток за єдиною ставкою, режим вільної торгівлі, конкурентоспроможний комерційний банківський сектор, інноваційні електронні послуги та навіть мобільні послуги — все це ознаки ринкової економіки Естонії.

Станом на вересень 2023 року обсяг закупівель за цей рік склав 4,5 млрд. євро, розпочато більше 11 тис. тендерів, а кількість компаній, які взяли участь у тендерах у 2023 році склала більше 7 тис., серед них 93% складають МСП.

Законодавство Естонії про публічні закупівлі базується на Директивах ЄС щодо публічних закупівель – Директива 2014/23/EU про концесії, Директива 2014/24/EU про здійснення публічних закупівель в державному секторі та Директива 2014/25/EU про здійснення державних закупівель в комунальній сфері. Норми цих директив імплементовані в Естонії єдиним Законом про публічні закупівлі (прийнятий 14.06.2017 та повністю набрав чинності 01.01.2019). Останні зміни були внесені у 2023 році).

В Естонії існує єдиний центральний реєстр державних закупівель під назвою Державний реєстр публічних закупівель (далі - ДРПЗ) («Riigihangete register²»), доступ до якого доступний для всіх безкоштовно через Інтернет.

ДРПЗ адмініструє Міністерство фінансів Естонії. Усі оголошення про публічні закупівлі мають публікуватися в ДРПЗ, що є безкоштовним для замовників. Публікація повідомлень доступна лише для зареєстрованих користувачів.

Відповідно до європейських зобов'язань, закупівлі, вартість яких перевищує порогові значення ЄС, також надсилаються для публікації до Офіційного журналу ЄС (TED³).

Для замовників ДРПЗ є офіційним інтернет-інструментом для підготовки та повідомлення про публічні закупівлі. На цій безкоштовній онлайн-платформі постачальники можуть збирати інформацію (повідомлення про попередні контракти, повідомлення про контракти та повідомлення про присудження контракту) про поточні публічні закупівлі.

Авторизація користувачів здійснюється за допомогою естонської eID-картки, яка має високий рівень захисту.

Ця система має зв'язок з іншими реєстрами, наприклад:

- дані національних постачальників передаються з Державного реєстру підприємств,
- дані замовників передаються з Державного реєстру та реєстру місцевих органів влади,
- повноваження та ідентифікація передаються з Центру сертифікації.

¹ [Report for Selected Countries and Subjects \(imf.org\)](https://www.imf.org/)

² [Riigihangete register 5.2.5 \(riigihanked.riik.ee\)](https://riigihanked.riik.ee/)

³ [TED home - TED Tenders Electronic Daily \(europa.eu\)](https://ted.europa.eu/)

У деяких випадках постачальник може використовувати централізований або спільний пошук для закупівель. Централізовані публічні закупівлі – це посередництво центрального органу із закупівель або послуг замовнику або присудження контракту чи рамкової угоди замовнику на закупівлю матеріалів, послуг чи робіт. Спільна закупівля – це публічна закупівля, що здійснюється на підставі угоди між принаймні двома замовниками, коли один замовник організовує публічну закупівлю від імені іншого або від імені інших замовників на підставі відповідного дозволу.

Відповідно до Закону, в Естонії створений центральний закупівельний орган, який, як правило, призначається урядом Республіки. Міністр також має повноваження призначати центральний закупівельний орган у межах своєї сфери управління.

Органи місцевого самоврядування можуть формувати центральний закупівельний орган на підставі Закону про організацію місцевого самоврядування. Центральний орган із закупівель також може бути призначений або створений з метою проведення публічних закупівель у певній сфері або з метою проведення публічних закупівель лише кількома органами.

Уряд Республіки або Міністр може, призначаючи центральний закупівельний орган, визначити, чи є централізовані закупівлі через центральний закупівельний орган обов'язковими або необов'язковими для замовників.

В Естонії обов'язковим ЦЗО з 2022 року є Державний центр інформаційно-комунікаційних технологій (RIT⁴).

RIT проводить закупівлі ноутбуків, настільних комп'ютерів, дисплеїв і принтерів для всіх державних установ і державних установ, якими вони керують. Також RIT забезпечує проведення спільних закупівель.

Добровільними центральними закупівельними органами у сфері інформаційно-комунікаційних технологій є:

Центр реєстрів та інформаційних систем⁵;

Центр інформаційних технологій та розробок МВС⁶;

Центр інформаційних технологій Міністерства фінансів⁷;

Центр надання державних послуг підтримки⁸;

Eesti Energia AS⁹;

Riigi Kinnisvara¹⁰ (закупівля товарів і послуг, а також робіт у сфері девелопменту та обслуговування нерухомості).

Централізовані закупівлі дійсно створили в Естонії можливість здешевлення товарів та послуг в основному для невеликих установ. Наприклад, продукція, яку пропонують у закупівлях центрального закупівельного органу «Центр реєстрів та інформаційних систем», на 30% дешевша за середньоринкову ціну.

⁴ [Avaleht | RIT](#)

⁵ [Registrite ja Infosüsteemide Keskus \(rik.ee\)](#)

⁶ [Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus \(smit.ee\)](#)

⁷ [Avaleht | Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskus \(rmit.ee\)](#)

⁸ [Avaleht | Riigi Tugiteenuste Keskus \(rtk.ee\)](#)

⁹ [Hanked - Eesti Energia](#)

¹⁰ [Haldame ja arendame Eesti kinnisvara. | Riigi Kinnisvara \(rkas.ee\)](#)

2. ЗАМОВНИКИ (які суб'єкти зобов'язані застосовувати тендерну процедуру при закупівлі та винятки).

Загалом та відповідно до Директив ЄС про публічні закупівлі до замовників в Естонії належать:

- державні та муніципальні органи влади,
- державні підприємства та органи, що регулюються публічним правом,
- будь-яка організація, якщо вона отримала більше половини вартості договору (у якості фінансової допомоги від органів, згаданих вище, або з коштів ЄС (тобто недержавні підприємства, які отримують державну допомогу з державного сектора або з фондів ЄС),
- замовники, що працюють в сфері водо-, енергопостачання, транспорту та телекомунікацій.

Як і в Україні, майже всі товари, роботи та послуги, які будуть закуплені цими замовниками вище порогових значень, повинні закуповуватися через тендери з дозволеною участю іноземних учасників з інших країн GPA, за винятком обмеженого списку виключень, перелічених у Директиві ЄС та виключеннях із Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA).

Такі виключення дуже схожі на українські, однак Естонія має додаткові специфічні винятки, а саме:

- надання електронних цифрових послуг громадянам;
- придбання ефірного мовлення або програм від провайдерів медіа-послуг;
- контракти позики;
- цивільна оборона, цивільний захист та послуги запобігання небезпеці, що надаються неурядовими організаціями/асоціаціями;
- послуги перевезення пасажирів залізницею.

3. ВИДИ ПРОЦЕДУР

Відкрита процедура

У відкритій процедурі подати тендерну пропозицію може будь-який суб'єкт господарювання, участь якого в публічному контракті не виключається на підставі будь-яких обмежень, встановлених Законом.

Разом з тендерною пропозицією учасник тендеру подає паспорт закупівлі, як це вимагається в основних документах публічної закупівлі.

Замовник відкриває всі тендерні пропозиції, подані до кінцевої дати подання тендерних пропозицій, перевіряє відсутність та кваліфікацію всіх учасників тендеру відповідно до положень Закону та основних документів публічних закупівель та перевіряє відповідність тендерних пропозицій кваліфікованих учасників тендеру умовам, викладеним в основних документах публічних закупівель, та оцінює тендерні пропозиції, які були прийняті відповідно до процедури.

Тендери з обмеженою участю

В умовах обмеженої процедури будь-який суб'єкт господарювання може подати запит на

участь, але подати тендерну пропозицію можуть лише кандидати, відібрані замовником на основі об'єктивних та недискримінаційних критеріїв та запрошені замовником для подання тендерної пропозиції.

Разом із заявою про участь у процедурі закупівлі заявник подає паспорт закупівлі відповідно до вимог основних документів публічної закупівлі.

Замовник може обмежити кількість кандидатів, яких він запросить подати тендерну пропозицію, встановивши в повідомленні про контракт мінімальний числовий поріг, який може становити **мінімум п'ять**, і, у відповідних випадках, максимальний рівень, об'єктивні та недискримінаційні критерії для відбору цих кандидатів. Кількість претендентів, які будуть запропоновані, має бути достатньою для забезпечення конкуренції.

Інноваційне партнерство

У випадку інноваційного партнерства будь-який суб'єкт господарювання може подати запит на участь у процедурі закупівлі, але лише кандидати, відібрані замовником на основі об'єктивних та недискримінаційних критеріїв та запрошені замовником для подання тендерної пропозиції, можуть брати участь у переговорах та подавати тендерні пропозиції.

Інноваційне партнерство може бути встановлене з одним або декількома постачальниками.

Замовник може обмежити кількість кандидатів, яких він запросить подати тендерну пропозицію, вказавши в повідомленні про контракт мінімальну кількість, яка може становити **мінімум три**, та, у відповідних випадках, максимальний рівень, об'єктивні та недискримінаційні критерії для відбору цих кандидатів. Кількість претендентів, які будуть запропоновані, має бути достатньою для забезпечення конкуренції.

Конкурентний діалог

У разі конкурентного діалогу будь-який суб'єкт господарювання може подати запит на участь у процедурі закупівлі, а замовник проводить переговори з відібраними ним кандидатами на основі об'єктивних та недискримінаційних критеріїв у формі діалогу з метою визначення одного або кількох рішень, найбільш придатних для задоволення його потреб з точки зору продуктивності та функціональності.

Замовник може обмежити кількість кандидатів, яких він запросить подати тендерну пропозицію, вказавши в повідомленні про контракт мінімальну кількість, яка може **становити мінімум три**, та, у відповідних випадках, максимальний рівень, об'єктивні та недискримінаційні критерії для відбору цих кандидатів. Кількість претендентів, які будуть запропоновані, має бути достатньою для забезпечення конкуренції.

Переговорна процедура з публікацією

У переговорних процедурах з публікацією будь-який суб'єкт господарювання може подати запит на участь, а замовник запрошує відібраних ним кандидатів на основі об'єктивних та недискримінаційних критеріїв подати тендер та провести з ними переговори щодо тендерних пропозицій з метою покращення їх змісту та відбору переможця тендеру.

Замовник може обмежити кількість кандидатів, яких він запросить подати тендерну пропозицію, вказавши в повідомленні про контракт мінімальну кількість, яка може становити **мінімум три**, та, у відповідних випадках, максимальний рівень, об'єктивні та недискримінаційні критерії для відбору цих кандидатів. Кількість претендентів, які будуть запропоновані, має бути достатньою для забезпечення конкуренції.

Переговорна процедура без попередньої публікації повідомлення

Замовник запрошує одного або більше суб'єктів господарювання, чий економічний і фінансовий стан, а також технічні та професійні здібності, як очікується, будуть достатніми для належного виконання контракту, до переговорів про присудження контракту.

Замовник може, у відповідних випадках, перевірити, чи відповідає кваліфікація суб'єкта господарювання критеріям відбору, встановленим відповідно до процедури, встановленої цим Законом, до початку переговорів щодо умов контракту шляхом надання разом із пропозицією про проведення переговорів критеріїв відбору, вимог до подання доказів формальної кваліфікації та, у відповідних випадках, опису предмета контракту.

Якщо в процедурі закупівлі беруть участь кілька учасників тендеру, замовник приймає рішення про визначення переможця тендерної пропозиції. Якщо під час процедури закупівлі, в рамках якої не подано тендерних пропозицій, замовник веде переговори з кількома суб'єктами господарювання, замовник приймає рішення про присудження контракту.

Порогові значення

	Вид	Порогові значення спрощеної закупівлі (євро)	Порогове значення публічної закупівлі (євро)	Порогове значення ЄС (євро)
1	Торвари та послуги	30 000	60 000	Центральні органи влади - 140 000 Інші - 215 000
2	Творчі конкурси	-	60 000	Центральні органи влади - 140 000 Інші - 215 000
3	Будівельні роботи	60 000	150 000	5 382 000
4	Соціальні послуги	-	300 000	750 000
5	Спеціальні послуги	-	60 000	750 000
6	Концесія послуг	60 000	300 000	5 382 000
7	Концесія соціальних послуг	-	300 000	5 382 000
8	Концесія особливих послуг	-	60 000	5 382 000
9	Концесія будівельних робіт	-	300 000	5 382 000

Терміни для закупівель нижче порогових значень ЄС

Розгляд	Подання заявки на участь	Подання пропозиції в e-hanke	Подання пропозиції в паперовому вигляді	Подання пропозиції задля попереднього повідомлення чи за термінових обставин
Процедура спрощеної закупівлі для договорів на постачання товарів чи послуг	-	10 діб	10 діб	-
Процедура спрощеної закупівлі для договорів на постачанням будівельних робіт	-	15 діб	15 діб	-
Відкритий тендер для договорів на поставку товарів чи послуг	-	15 діб	20 діб	15 діб
Відкритий тендер для договорів на поставку будівельних робіт	-	25 діб	25 діб	-
Тендер з обмеженою участю, переговорна процедура – товари чи послуги	15 діб	15 діб	15 діб	10 діб
Тендер з обмеженою участю, переговорна процедура – будівельні роботи	15 діб	25 діб	25 діб	15 діб
Конкурентний діалог для договорів на поставку товарів чи послуг інноваційного партнерства	15 діб	15 діб	15 діб	-
Конкурентний діалог для договорів на поставку будівельних робіт інноваційного партнерства	15 діб	25 діб	25 діб	-
Концесійна процедура для спільної подачі окремих заявок	30 діб	17 діб	22 доби	-
Концесійна процедура без подачі окремих заявок	-	30 діб	30 діб	-
Закупівля соціальних та особливих послуг	-	10 діб	10 діб	-

Терміни для закупівель вище порогових значень ЄС

Розгляд	Подача заявки на участь	Подача заявки на участь при термінових обставинах	Подача пропозиції через e-hanke	Подача пропозиції на папері	Подача пропозиції для попереднього повідомлення чи за термінових обставин
Відкритий тендер для договорів на поставку товарів чи послуг	-	-	30 діб	35 діб	15 діб
Відкритий тендер для договорів на поставку будівельних робіт	-	-	45 діб	45 діб	25 діб
Тендер з обмеженою участю, тендер з конкурентними переговорами – товари чи послуги	30 діб	15 діб	25 діб	30 діб	10 діб
Тендер з обмеженою участю, тендер з конкурентними переговорами – будівельні роботи	30 діб	15 діб	25 діб	30 діб	15 діб
Конкурентний діалог для договорів на поставку товарів, послуг чи будівельних робіт інноваційного партнерства	30 діб	15 діб	25 діб	30 діб	-
Концесійна процедура для спільної подачі окремих заявок	30 діб	-	17 діб	22 доби	-
Концесійна процедура без подачі окремої заявки	-	-	30 діб	30 діб	-
Закупівля соціальних чи особливих послуг	-	-	10 діб	10 діб	-

Реєстрація на порталі електронних закупівель Естонії¹¹

Усі зацікавлені особи можуть без обмежень переглядати інформацію про тендери, договори та внесені до рішення зміни, а також завантажувати тендерну документацію в Естонському реєстрі державних закупівель.

Для використання додаткових послуг, таких як Запити інформації (eSubscriptions / Infotellimused), Обмін інформацією (eCommunication / Teabevahetus) або подання заявок/пропозицій в електронному середовищі (eSubmission / Taotluste/pakkumuste elektroonline esitamine), фізична особа та компанія повинні бути зареєстровані в системі, і повинні мати зв'язок.

Реєстр

Громадяни Естонії можуть увійти до системи за допомогою ID-картки або мобільного ID (<https://www.id.ee/ua/>).

Іноземні учасники тендеру можуть використовувати для входу ім'я користувача та пароль, а також digi-ID е-резидента, якщо такий є.

Необхідно зареєструватись, натиснувши Увійти (Login /Sisene), і, якщо у вас немає Digi-ID е-резидента ([https://www2.politsei.ee/ru/teenused/isikut-toendavad dokumendid/e-residendi-digi-id/](https://www2.politsei.ee/ru/teenused/isikut-toendavad_dokumendid/e-residendi-digi-id/)), виберіть Зареєструватися (Register/Registreri). Зберігши потрібну інформацію, ви отримаєте посилання активації на свою електронну пошту.

¹¹ [RHR \(fin.ee\)](http://RHR(fin.ee))

Після входу в систему та створення облікового запису відкрийте Мої дані (My profile / Minu andmed) та виберіть Реєстрація нового учасника тендера (New tenderer registration / Uue pakkuja registroerimine). Заповніть інформацію про компанію, яку ви представляєте. Перша особа, яка зареєструє компанію, автоматично стане основним користувачем компанії.

Тепер ви зможете додавати інших представників своєї компанії, реєструватися на участь у тендерах, ставити запитання Покупцю через Обмін інформацією (Information exchange / Teabevahetus) та подавати свої пропозиції чи заявки на участь у розділі Тендери та заявки на участь (Tenders and Requests to participate / Taotlused ja pakkumused).

Пошук, збереження пошуку, використання як підписки

Можна використовувати різні варіанти пошуку у розділі Пошук (Search/Otsing).

За замовчуванням пошук видає всі розпочаті тендери, опубліковані протягом останніх 30 днів.

Якщо ви знаєте номер посилання тендера, який ви шукаєте, очистіть поля за допомогою кнопки Очистити поля (Clear fields/Tühjenda väljad), введіть номер посилання та натисніть кнопку Пошук тендерів (Search procurements/Otsi hankeid).

Щоб полегшити для себе наступні пошуки, можна зберегти свій пошук за допомогою функції Зберегти пошук (Save search / Salvesta otsing) або навіть використовувати збережений пошук як запит інформації. Запитувана інформація буде надіслана вам на електронну пошту у вигляді сповіщення.

Документація тендеру

Документацію тендеру можна знайти на сторінці Документи (Documents / Dokumentid) у розділі Дані тендеру (Procurement data / Hanke alusandmed). Виберіть Завантажити опубліковану документацію тендера, щоб завантажити всі документи, або позначте документи, які ви хочете завантажити, і натисніть кнопку Завантажити вибрані документи.

Можна зберегти свій інтерес, натиснувши на кнопку Зареєструватися на тендер (Register for procurement/Registreeru hanke juurde). Ви можете переглядати та змінювати свої реєстраційні та контактні дані в Реєстраційному листі (Registration sheet/Registreerimisleht). Тільки зареєстровані особи отримуватимуть роз'яснення Покупців та автоматичні повідомлення, зможуть ставити запитання та подавати електронні заявки на тендери в електронному середовищі закупівель.

Обмін інформацією

Можна ставити запитання Покупцю на сторінці Обмін інформацією – Повідомлення Покупцю (Information Exchange – Messages to the Buyer / Teabevahetus – Sonnumid hankijale). Коли Покупець дасть відповідь, запитувач отримає сповіщення.

Заявки на участь/тендери

Необхідно розпочати підготовку на бланку Заявки на участь/тендери (Requests to participate/Tenders/Taotlused/Pakkumused).

Натисніть кнопку Додати заявку на участь або Додати тендер. Додайте спільних учасників тендеру та субпідрядників, якщо є, до листа тендеру Загальна інформація (General information/Üldinfo).

ESPD - Єдиний європейський закупівельний документ (European Single Procurement Document / Hankerass) версії 2.0.2 (розширена), інтегрований до Реєстру закупівель - надання своїх декларацій відбувається у системі на аркуші Підстави для виключення та критерії відбору (Grounds for exclusion and selection criteria / Kõrval alused ja kvalifitseerimistingimused).

ESPD у форматі pdf та xml автоматично трансформується системою у заявку на участь або тендер. XML-файл ESPD версії 1.0 неможливо завантажити, оскільки різні версії ESPD несумісні.

Дайте відповідь на запитання або завантажте необхідні документи на сторінці Критерії відповідності умовам тендеру (Tender suitability criteria / Vastavustingimused) та введіть ціну, вартість або інші значення, які з'являться на сторінці Критерії оцінки (Award criteria

/Hindamiskriteeriumid ja hinnatavad näitajad). Додаткові документи можна додати на аркуші Допоміжних документів (Supporting Documents / Lisadokumendid). Коли на чотирьох сторінках тендеру стоять зелені галочки, це означає, що заявка готова і можна її подавати.

4. МЕХАНІЗМ ОСКАРЖЕННЯ.

Комітет з оскарження публічних закупівель, що діє при Міністерстві фінансів (далі Комітет з оскарження), є позасудовим органом для вирішення спорів, який здійснює процедуру розгляду скарг.

Основним обов'язком Комітету є проведення розгляду скарг, у тому числі розгляд запитів про відшкодування шкоди в порядку, визначеному законом.

Учасник, кандидат або суб'єкт господарювання, зацікавлений в участі у державних закупівлях, може оскаржити дії замовника, подавши відповідний запит на розгляд до Комітету з оскарження, якщо він виявить, що порушення Закону замовником порушує його права або негативно впливає на його інтереси.

Запит на розгляд (скарга) може бути поданий в електронному вигляді (або на папері) щодо таких документів або рішень замовника:

- 1) тендерна документація;
- 2) виключення кандидата чи учасника з процедури закупівлі;
- 3) невиключення невідповідного кандидата чи учасника торгів із процедури закупівлі;
- 4) кваліфікація або дискваліфікація економічного оператора;
- 5) оголошення тендерної пропозиції відповідною (яка, можливо, не є такою);
- 6) відхилення тендерної пропозиції або всіх тендерних пропозицій;
- 7) інше рішення, прийняте замовником на підставі Закону, яке може порушити права скаржника або негативно вплинути на його інтереси.

Скарга має бути отримана Комітетом з оскарження протягом **десяти днів з дня**, коли скаржник дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав або шкоду для своїх інтересів.

Суб'єкти господарювання не зобов'язані повідомляти замовників про свій намір подати скаргу, а замовники не є першою інстанцією з оскарження.

Після подання скарги до Комітету з оскарження сплачується державне мито в таких розмірах:

- 640 євро, якщо орієнтовна вартість державних закупівель нижча за поріг ЄС;
 - 1280 євро, якщо орієнтовна вартість державних закупівель дорівнює або перевищує поріг ЄС.
- Щорічно до Комітету з оскарження надходить 250-300 скарг. Середній час розгляду скарги та прийняття рішення – 30 днів.

Рішення Комітету з оскарження може бути оскаржено до Адміністративного суду (у Таллінні та Тарту є лише два такі суди), потім до Апеляційного окружного суду та нарешті до Верховного суду.

5. ОСОБЛИВОСТІ.

В Естонії електронні закупівлі сьогодні складаються лише з функції електронного сповіщення – існує величезна потреба в інших інструментах електронних закупівель.

На даний момент існує ініціатива на дуже ранній стадії, щоб увімкнути повний процес електронних закупівель, починаючи з електронного повідомлення та закінчуючи електронним рахунком-фактурою через новий централізований модуль SPPR.

Відповідно до Закону про публічні закупівлі Естонії, для тендерів не обов'язковий цифровий підпис. Однак багато покупців вимагають цього. Якщо немає можливості поставити цифровий підпис за допомогою естонського digi-ID або у компанії немає представника в Естонії, який

міг би завірити заявку цифровим підписом, все одно можна подати заявку в електронному вигляді, але без підпису. Але необхідно уточнити у Покупця, чи потрібна також підписана паперова версія чи Покупець приймає підписані паперові копії у форматі PDF.